

**Cursus theologici iuxta scholasticam huius temporis
Societatis Jesu methodum tomus ...**

Amico, Francesco

Duaci, 1640

Disputatio Vigesima. De formali constitutio Diuinarum personarum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82000)

DISPUTATIO XX.

De formali constitutio Diuinarum Personarum.

DEST Disputationem de Relationibus, sequitur Disputatio de Diuinis Personis. Quoniam verò doctrinalis methodus exigit, vt semper communia præmittenda sint proprijs, & vniuersalia particularibus, prius disputandum erit de Personis Diuinis in communi; tum de ijs, quæ ad singulas personas in particulari spectant. Primum autem, quod de Personis Diuinis in communi disputandum occurrat, est, quodnam sit formale constitutum earum, quod simul eas in seipsis constituat, & mutuò etiam illas inter se distinguat.

SECTIO I.

An concedendæ sint in Deo proprietates personales, quibus Personæ constituantur & distinguantur?

S. Thomas.
Sylvius,
in reliquis
Theologis.

I. **S**UPPONO primò cum S. Tho. 1. p. q. 29. a. 3. Syluio ibid. & cum reliquis Theologis, Deo verè & propriè conuenire rationem personæ; siquidem hæc ad dignitatem pertinet naturæ intellectuales. Est enim personæ, vt ibidem S. Doctor ad secundum definit, *hypostasis proprietate distincta ad dignitatem pertinente*.

2. Secundò suppono personam directè & formaliter importare hypostasim, indirectè verò & materialiter naturam: alioqui non possent dici tres personæ in Deo, quia nequit substantium multiplicari, nisi multiplicetur totum significatum formale. At qui natura Diuina non multiplicatur in tribus suppositis; ergo non est formale significatum personæ. His adnotatis, quæritur, an admittendæ sint in Deo proprietates personales, quibus personæ Diuine constituantur, & distinguantur inter se.

Gregorius
Armenensis

3. **P**RIMA sententia est Gregorij Armenensis in 1. distinct. 22. quæst. 1. negantis, personas Diuinas distingui proprietatibus, sed se ipsis constitui, & distingui. Probat primò: quia quælibet persona Diuina est simplex: ergo nequit alio in suo esse constitui. Nam vel illud esset ipsamet persona; & sic idem constitueret se ipsum, quod implicat, cum constitutus sit aliquo modo causa constitui: præterea de eo quæri pos-

set, an aliquo alio constitutur; & similiter de illo alio, & sic in infinitum. Vel est aliquid personæ, & sic persona, quæ illo constituitur, non esset simplex, cum iam componatur ex aliquo, quod non est ipsa.

4. Secundò. Non minùs est simplex in Deo persona, quàm essentia, aut quæuis proprietas personalis: sed essentia & proprietas personalis, ob summam sui simplicitatem non constituitur aliquo: ergo nec persona.

5. Tertiò. Si personæ constituerentur ex proprietate, constituerentur etiam ex essentia; atqui ex essentia constitui non possunt, quia tunc persona de essentia prædicari non posset; cum nequeat constitutum in recto, & quidditatiuè de suo constituyente prædicari: non enim dicitur, anima est homo, sed hominis. Vnde Pater, si constitueretur essentia & Paternitate, prædicari non posset de essentia: quod est contra Concilium Lateranense, & contra Patres, qui passim de Diuina essentia personas prædicant.

Concilium
Lateranense
Patres.

6. Quartò. Sequeretur, Patrem esse aliquo modo principium, quia omne constitutum est quodammodo principium sui constitui: igitur si Pater constitueretur paternitate, tanquàm formali constitutio sui, esset respectu paternitatis principiat. Quod idem ostendi potest de reliquis personis.

7. Quintò. Si aliqua proprietas esset in Patre, quæ non communicaretur filio, non totam substantiam, sed partem suæ substantiæ Pater communicaret Filio, contra Concilia.

8. Sextò. Sequeretur, quòd non eadem res esset Pater, quæ est Filius, & Spiritus sanctus, contra præcitatum Concilium Lateranense. Sequela patet, quia Pater non solum est essentia communis, quæ est Filius, sed etiam proprietas illa personalis, quæ non est Filius.

Conc. Later.

9. Septimò. Si quæuis persona Diuina, præter essentiam communem, habet aliquam proprietatem, cum illa non possit esse nisi Deitas; quia nihil in Deo est, quod Deus non sit; sequitur, quòd vnaquæque persona præter Deitatem communem, habeat suam propriam Deitatem. Vnde non vna, sed quatuor essent Deitates, vna communis, tres propriæ; ratione quarum vnaquæque persona dici posset alius Deus ab alia.

10. Quòd si ab hoc Auctore quæras per quid Pater distinguatur à Filio: respondebit, eadem planè re, quæ Pater est idem cum

Filio, distingui personaliter à Filio. Vnde concedit has propositiones: *Pater per essentiam est distincta persona à Filio. Pater est eadem natura cum Filio per essentiam; Pater paternitate est eadem essentia cum Filio*, quia vna & eadē simplicissima res est essentia & Paternitas; ac proinde non minus dici potest, *Pater essentia, quam paternitate distingui, vel esse idem cum Filio.*

Scholastici

Concilium
LateranenseConcilium
FlorentinumIoannes La-
tinus.

Sophronius.

Ecclesia.

Canariensis
Censura o-
pinionis
Gregorij.

11. SECUNDA sententia est communis Scholasticorum affirmantium, in diuinis dari proprietates, quibus personæ constituuntur, & inter se distinguantur. Assertio hæc colligitur ex Concilio Lateranensi relato capite *Firmiter* de summa Trinitate & fide Catholica: *Hæc sancta*, inquit, *Trinitas secundum communem essentiam indiuidua, secundum personales proprietates discreta.* Eadem veritas colligitur ex Concilio Florentino sess. 18. post medium: *Nos vero*, inquit, *dicimus substantiam, & personam, siue hypostasim esse idem re, differre autem nostro modo intelligendi: ita ut persona constet ex substantia, & proprietatibus.* Ibidem etiam docetur, substantiam communicari, proprietates verò esse incommunicabiles: item substantiam differre ab hypostasi, sicut commune à proprio. Et sess. 19. in fine: *Persona*, inquit Ioannes Latinus, *constat ex diuina substantia, & proprietate. Et secundum proprietatem distinguuntur realiter inter se personæ, at verò secundum substantiam sunt vnum.* Idem docuit Sophronius in epist. approbata à sexta Synodo actione 11. *Hoc idem*, ait, *propter naturam & identitatem, illud verò propter alteritatem horum trium proprietates, propterque dissimilitudines proprietatum, quæ in confuso vnāquamque figurant personam.* Eandem doctrinam proficitur Ecclesia in præfatione de Trinitate dum canit, *Et in personis proprietates.* Propter quæ testimonia Canariensis Gregorij opinionem erroris nota sugillat: certè illa temeritatis notam non effugiet, cum in re tam graui recedat à communi modo loquendi Patrum & Conciliorum.

12. Fundamentum verò est, quia licet in Deo persona sit res simplicissima, excludens omnem compositionem, etiam Metaphysicam; quia tamen in quauis persona est aliquid, quod à parte rei est commune, & aliquid, quod est vnicuique proprium, licet sine distinctione inter proprium & commune possumus, quod est proprium abstrahere à communi, illudque ad instar proprietatis concipere, & sic conceptum non solum in concreto, sed etiā in abstracto significare. Quare sicut non falsò concipimus, personas Diuinas aliquo inter se conuenire, aliquo differre; nam quamuis modus concipiendi distinctionem inter id, quo conueniunt, & quo differunt, verus non sit; res tamen ipsa quoad vtramque perfectionem concepta vera est, & à parte rei existens: ita nec falsò illas significamus per aliquid, quo conueniunt, & quo differunt, quia nomina imponuntur ad significandas res, prout à nobis concipiuntur, & alioqui res ipsa quoad duplicem illam perfectionem, duplici voce, *Communis*,

& *Proprij* significata in seipsa existit. Præterea Diuinæ simplicitati non repugnat, eandem essentiam concipere tribus suppositis communem, eamque de omnibus prædicare; ergo nec personalitatem vnicuique personæ propriam, eamque de vna tantum hypostasi enunciare.

13. Ad argumenta oppositæ sententiæ. Ad primam rationem negatur Consequentia. Non enim simplicitati diuinæ repugnat constitutio per intellectum ad modum includentis & inclusi, siue impliciti & expliciti. Ad probationem verò respondeo, in diuinis personis principia constitutiva à parte rei esse quidem rem ipsam constitutam, conceptum tamen & ratione, saltem inadæquata distingui inter se. Vnde non sequitur, quod eo modo, quo est constitutio per intellectum, idem se ipsum constituat: quia sicut principium constituens ratione distinguitur à re ipsa constituta, ita per conceptum idem seipsum non constituit. Neque oportet de ratione constituyente ulterius quærere, per quid illa constituatur: nam sicut, cum deuenimus ad principia constituentia ex natura rei, non licet ulterius quærere, per quid illa à parte rei constituantur, ita cum deuenimus ad principia constituentia per rationem, non licet de illis ulterius quærere, per quid constituantur, cum sint ipsæmet simplices ac formales rationes per intellectum abstractæ ac præcisæ.

14. Ad secundam. Concedo, re ipsa non minus simplicem esse personam, quam essentiam, aut proprietatem personalem in Deo; tamen per intellectum maius esse fundamentum, ut potius persona, quàm essentia, aut proprietas vlla personalis constituitur: quia in persona re ipsa est aliquid commune & proprium, quod non est in quauis proprietate personali.

15. Ad tertiam. Respondeo, vtrumque esse verum, & personam Diuinam constitui essentia & nihilominus de essentia ipsa personam prædicari. Cum enim hæc constitutio summæ simplicitati, quæ inter essentiam & personas reperitur, non præiudicet, rectè de essentia persona prædicari poterit.

16. Ad quartam. Negatur sequela: quia cum hæc constitutio, quoad distinctionem principiorum constituentium, non sit, nisi per intellectum, non sequitur, Diuinas personas causari à rationibus constituentibus, quia nulla potest esse causalitas, ubi nulla est distinctio.

17. Sed contra, nam constitutio personarum in Diuinis est realis: quod sic probò, quia non est maior ratio, cur distinctio personarum sit realis, & non etiam ipsa constitutio personarum, quæ distincta proprietate constituuntur. Respondeo, constitutionem Diuinarum personarum esse realem fundamentaliter, & quoad rationes ipsas constituentes; formaliter verò, & quoad ipsam formalem constitutionem esse tantum rationis. Nec est eadem ratio de distinctione ipsarum personarum; quia hæc respicit terminos realiter distinctos, non autem constitutio, quæ non coalescit ex rationibus constituentibus distin-

ctis;

Etis; coalescit enim, non ex proprietate vnius, & ex proprietate alterius personæ, quæ à parte rei distinguuntur, sed ex ratione communi & propria, quæ in Deo sunt vnum re, virtualiter tantum, & conceptu distincta.

18. Ad quintam negatur Consequentia: quia loquendo de substantia, quæ est essentia absoluta, tota communicatur filio: loquendo verò de substantia seu entitate, quæ est paternitas, tam falsum est, eam Patrem communicare Filio formaliter, quàm Patrem non esse alium à Filio. Nec tamen inde sequitur, partem tantum substantiæ Patrem communicare Filio, sed tantum illi communicare essentiam absolutam, non communicata personalitate, non per diuisionem essentia à propria personalitate, à qua, illam Filio communicando, non separat: sed per relationem oppositionem, quia seipsa remanet distincta à personalitate Filij, sine vlla partitione, aut diuisione substantiæ communis à propria.

19. Ad sextam negatur sequela. Nam quamuis Pater aliquam realitatem habeat, quam non habet Filius formaliter, ratione cuius dicitur, & est alius à Patre; ratione tamen essentia communis dicitur Pater esse eadem res, quæ est Filius, & idem, vnumque cum Filio.

20. Ad septimam nego sequelam: quia Deitas conuenit relationi ratione essentia. Vnde sicut illa non multiplicatur ad multiplicationem relationum; ita nec dici possunt in Deo tres Deitates, sicut nec tres essentia. Quod si quis urgeat. Relatio diuina, etiam ratione præcisa ab essentia est DEVS, quia vt sic præcisa adhuc est perfectio increata & à se. Respondendum erit relationem, vt sic ab essentia præcisam, non esse formaliter Deum, sed perfectionem Dei, quia Deus dicit perfectionem simpliciter simplicem, & fundamentum, seu plenitudinem omnium perfectionum, quam non dicit relatio sic concepta. Verum sicut huiusmodi præcisio non est in re ipsa, sed tantum per intellectum; ita quod diuina relatio Deus non fit, non est in re ipsa, sed in nostra tantum apprehensione.

21. Instabis. Ergo hæc relatio sic concepta erit creatura, cum inter Deum & creaturam non cadat medium. Respondeo negando consequentiam. Nam licet in re inter Deum & creaturam non cadat medium, cadit tamen in nostra conceptione, quæ ab vtroque aliquid præscindere possumus, & considerare rem illam sub præciso dumtaxat conceptu talis, vel talis perfectionis: quanquam res ipsa concepta, quæ nostræ apprehensioni respondet, creator aut creatura sit, necesse est. Quamuis responderi etiam possit, quod talis relatio sic concepta non sit formaliter creator, quia hinc dicit plenitudinem omnium perfectionum, sed sit perfectio creatoris.

22. Ex dictis inferitur, quid dicendum sit de illis propositionibus, quas supra con-

cessit Gregorius: *Pater per essentiam est distincta persona à Filio. Pater paternitate est eadem essentia cum Filio*: nam quamuis essentia, & paternitas sit vna res simplicissima; quia tamen in ea formalissimè est perfectio absoluta naturæ, & respectiua personæ, non minùs quàm si illæ re ipsa distinctæ essent; falsæ sunt huiusmodi propositiones, non minùs, quàm si illæ fierent de re continente vtramque perfectionem, à parte rei distinctam. Nam per has propositiones significatur, Patrem per id formaliter distingui à Filio, quo est idem formaliter cum Filio; & per id formaliter esse vnum cum Filio, quo formaliter distinguitur à Filio.

Gregorius.

SECTIO II.

An proprietates Personas constituentes sint relatiuæ?

33. **P** RIMA sententia est Ioannis de Ripa, & Guilielmi Parisiensis Episcopi apud Carthusianum in 1. dist. 26. quæst. 2. quam vt probabilem defendit Scotus in 1. dist. 26. asserentium, personas Diuinas constitui & distingui proprietatibus absolutis. Probat primò Scotus, quia omnis relatio aliquid referre debet, sed hoc non potest esse natura, quia hæc non distinguitur à termino ad quem relatio ipsa refert; non ipsa relatio, tum quia relatio non refertur, nec distinguitur, sed supponit extrema distincta; ideo enim, teste Philosopho 5. Metaphysicorum cap. De eodem, identitas non est relatio realis, quia non supponit extrema distincta realiter: tum quia omne relatiuum præsupponitur prius natura, quàm referatur per ipsam relationem; atqui hoc in diuinis non est natura, sed suppositum: igitur suppositum præsupponitur ad relationem: ergo non potest ea formaliter constitui; quia nullum prius constitui potest suo posteriori. Vnde August. 7. de Trinit. c. 6. docet, personam Patris non ad Filium, vel ad Spiritum sanctum, sed ad se dici.

Ioannes de Ripa.
Guilielmus Carthus.
Scotus.

24. Secundò. Omnis relatio terminatur ad absolutum. Sed terminus relationis vnius personæ Diuinæ est alter à persona, & non essentia, quia hæc sicut non refertur, ita nec terminat relationem ad se: ergo erit persona: igitur persona terminans relationem alterius personæ Diuinæ, est absoluta.

Aristoteles.

25. Tertiò. Originans est prius originato: sed relatiuum nõ est prius, sed simul suo correlatiuo. Ergo suppositum Diuinum nõ constituitur in ratione personæ originatis per relationem. Confir. Si personæ Diuinæ essent relatiuæ, nihil aliud esset Patrem originare Filiū, quàm Patrem habere Filiū, vt correlatiuum sui: sed Pater ex eo, quod Pater est, circumscripta omni origine, habet Filium vt correlatiuum sui; cum in nullo instanti naturæ, aut originis intelligi possit absque Filio. Etenim

sola paternitate posita, & omni actione circumscripta, necessarii ponitur filiationis, ut correlatio opposita paternitati. Igitur si Pater sola paternitate constitueretur in ratione personae, ex sola natura paternitatis, absque ulla origine haberet Filium, ut correlativum sui.

26. Quartò. Relatio non potest originari, nisi aliquo absoluto prius originato; quia teste Philosopho 5. Physic. *Ad aliquid non est per se motus*: ergo persona Divina, quæ primò originatur, non potest esse relatio, sed aliquid absolutum, ad hoc ut sit primus terminus originis.

27. Quintò. Si persona producta esset relatio, cum omne relatum naturaliter respiciat suum correlativum, æquè naturaliter Spirator respiceret spiratum, ac generans generatum: ergo non erit duplex productio, una per modum naturæ altera per modum voluntatis: quia non est maior ratio, cur potius Filius, quàm Spiritus sanctus producat per modum naturæ: cum uterque producat ut correlativum producentis.

28. Sextò. Suppositum præcedit actionem, quia res prius est, quàm operetur: Sed relatio est simul natura, & notitia cum correlatione, quia nequit esse aut intelligi sine illa. Ergo nequit Pater in ratione suppositi paternitate constitui; alioqui Filius præcederet suam generationem, nam in eo signo intelligeretur Filius esse, in quo intelligeretur esse ipsum suppositum Patris: atqui si suppositum Patris constitueretur paternitate, præintelligeretur generationi: igitur Filius ut correlativum Patris præintelligeretur suæ generationi; proinde Filius præintelligeretur esse, antequam produceretur.

29. Septimò. De ratione suppositi est incommunicabilitas: ergo si paternitas constituit primum suppositum, oportet ut ei repugnet communicabilitas: at ei non repugnat communicabilitas: tum quia, cum paternitas non sit infinita, non est de se hæc; omnis autem incommunicabilitas supponit singularitatem. Tum quia omnis relatio æqualiter se habet ad essentiam; ergo aut omnis est incommunicabilis, aut nulla, quia omnem communicabilitatem, aut incommunicabilitatem habet ab essentia: atqui non omnis relatio incommunicabilis est, ut constat de spiratione activa, quæ Patri & Filio communis est. Tum quia si per impossibile productio Spiritus sancti præcederet generationem Verbi, paternitas esset communis Patri, & Spiritui sancto, sicut modo communis est spiratio activa Patri & Filio; quia tunc uterque per eandem intelligentiam communem, & vim generativam gigneret Filium: non secus, ac nunc Pater, & Filius per eandem volitionem, & vim spirativam communem spirant Spiritum sanctum.

30. Octavò. Relatio est alterius generis ab absoluto; ergo nequit cum eo constituere unum per se: ideo enim in rebus creatis relatio non constituit unum per se cum absoluto,

quia est alterius generis. Confirmatur. Quia prima identitas est naturæ cum proprio supposito: ergo illa debet esse maximè una; ergo non debet includere aliquid alterius generis: alioqui maior esset identitas, & unitas naturæ creatæ cum proprio supposito, quàm increatæ cum suo, quia illud est absolutum, hoc respectivum.

31. Nonò: Persona est intellectualis natura individua substantia, ut omnes Theologi cum Boëtio docent: quæ definitio competit personæ Divinæ: atqui in hac definitione nulla importatur relatio: igitur persona Divina non constituitur relatione. Hanc eandem sententiam probabilem putat Michael Palatius in 1. distinct. 26. disputat. unica conclus. 1.

32. SECUNDA sententia est S. Thomæ 1. part. quæst. 40. artic. 1. & 2. Sylvi ibid. & reliquorum Scholasticorum cum Magistro in 1. distinct. 26. affirmantium, Personas Divinas constitui & distingui relationibus. Unde oppositam sententiam Ioannis de Ripa, & Guilielmi Parisiensis erroris insimulant: quare illam ad minimum errori proximam existimat Didacus Ruiz de Trinit. disputat. 87. sect. 1.

33. Hæc sententia colligitur primò ex Concilijs, & Patribus passim docentibus, personas Divinas relationibus distingui, & constitui. Ex Concilio Toletano XI. *In relationibus personarum nominibus Pater ad Filium; Filius ad Patrem, Spiritus sanctus ad utrumque refertur*. Et paulò post ita subdit: *Ergo hoc solo numero insinuat quod ad invicem sunt; & in hoc numero caret, quod in se sunt*. Ex Florentino sessione 18. *Ita ut in nullo, inquit, alio differat, nisi quod Pater est Pater, Filius est Filius*.

34. Et sanè quoad distinctionem personarum sentit Vasquez disputatione 158. cap. 3. hanc sententiam ad fidem accedere; quoad constitutionem verò non item; quia putat, in Divinis principium constitutum non esse idem cum distinctione. Sed quidquid sit de hoc, certè in doctrina Scoti idem est principium distinguens, & constituens in Divinis. Et Concilia ipsa non modò affirmant unum, sed etiam docent aliud: *Persona*, inquit, citato loco Florentinum, & sessione 19. in fine, *constat ex Divina substantia, & proprietate*. Et Oratione pro Unionem: *Prius tamen, inquit, & principaliter secundum modum intelligendi per relationes distinguuntur, per quas etiam constituuntur Divina persona*. Ergo non tantum relationes personas Divinas distinguunt, sed etiam constituunt. Confirmatur, nam citata sess. 18. Concilium docet, nil aliud in Patre esse, præter essentiam communem & paternitatem. Et in decreto ipso Pontifex affirmat, Patrem omnia Filio communicare, *præter esse Patrem*: si autem persona Patris constitueretur aliqua proprietate absoluta, non tantum in eo esset essentia communis, & paternitas; neque omnia communicaret Filio, præter esse Patrem; si quidem non communicaret illi proprietatem absolutam, quæ consti-

Boëtius.

Palatius.

S. Thomas.
Sylvius.
Scholastici
cum Magi-
stro.Ioan. de Ripa
Guilielmus

Ruiz.

Conc. Toletanum 11.

Conc. Flor.

Vasquez.

Scotus.

Conc. Flor.

tueretur

ueretur persona incommunicabilis ceteris suppositis.

35. Secundo probatur predicta sententia a priori. De ratione personæ est incommunicabilitas: nulla autem perfectio absoluta in Deo incommunicabilis est: ergo nulla perfectio absoluta potest personas constituere. Maior cum consequentia constat. Minor probatur, quia omnis perfectio absoluta dicit conceptum simpliciter simplicem, cui non repugnat communicari; omnis quippe incommunicabilitas aut est ex limitatione, qua res limitatur ad certum genus perfectionis, aut ex oppositione relatiua: prior, cum imperfectionem inuoluat, in Deo esse non potest: ergo necessarium erit posterior. Non igitur possunt personæ Diuine absolutis proprietatibus constitui. Confirmant hoc duo illa vulgata axiomata Theologorum, alterum desumptum ex Boetio, alterum ex Anselmo. Primum, est *sola relatio Trinitatem multiplicat*. Secundum est, *In Diuinis omnia sunt unum, ubi non obuiat relationis oppositio*. Confirmatur ad hominem, quia cum in sententia Scoti relationes Diuinæ ex natura rei distinguantur, non solum ab essentia, à qua etiam distinguuntur ipsæ personalitates absolute, sed etiam à personis, essent verè & propriè accidentia, non modò quia adueniunt personis perfectè constitutis, sed etiam quia adueniunt, ut formaliter distinctæ.

36. Vna hic superest non dissimulanda difficultas, quæ etsi à nemine agitur, mihi tamen graue negotium facessit. Est autem hæc, quia non videtur repugnare; personas Diuinas constitui proprietatibus absolutis, & simul referri proprietatibus relatiuis aduenientibus personis iam constitutis per suas proprietates absolutas. Assumptum probò: nam de facto Pater & Filius constituuntur in ratione personæ per paternitatem & filiationem, per quas tamen non opponuntur relatiuè Spiritui sancto. Nam per eam tantum rationem Pater & Filius opponuntur relatiuè Spiritui sancto, per quam constituuntur proximum principium productiuum illius: atqui Pater & Filius, non constituuntur proximum principium productiuum Spiritus sancti per paternitatem & filiationem, sed per virtutem spiratuiam: ergo per hanc, & non per paternitatem & filiationem relatiuè opponuntur Spiritui sancto. Confirmatur, nam ideo per spirationem actiuam Pater & Filius non opponuntur inter se in ratione Spiratoris, quia per spirationem nec Pater constituitur proximum principium Filij, nec Filius Patris.

37. Dices, rationem discriminis esse, quia licet Pater & Filius per paternitatem & filiationem non opponantur Spiritui sancto in ratione relationis, aut originis, vel virtutis productiuæ; opponuntur tamen in ratione hypostasis & principij producentis ut *Quod*: per spirationem verò actiuam nullo pacto Pater & Filius in ratione Spiratoris opponuntur inter se.

38. Sed contrà, nam idem dici posset de

proprietatibus illis absolutis, nempe quod per illas personæ Diuinæ opponerentur inter se, non in ratione relationis, aut originis, vel virtutis productiuæ; sed in ratione hypostasis & principij producentis ut *Quod*. Nam ita se haberent proprietates illæ absolute in ratione constitutiua personarum, sicut de facto se habet paternitas & filio in ratione constituendi Patrem & Filium: Ergo sicut paternitas & filio distinguunt Patrem & Filium à Spiritu sancto, licet eos non opponant relatiuè formaliter, neque in ratione producentis ut *Quo*, neque in ratione originantis, aut referentis, sed tantum in ratione hypostasis, & principij productiuæ ut *Quod*: ita posset proprietas absoluta distinguere vnā personam ab alia, solum in ratione hypostasis & principij producentis ut *Quod*; et ita illam non opponeret in ratione producētis ut *Quo*, aut originantis, vel referentis. Aut certe assignanda est ratio, cur potius vna ratio respectiua possit in Diuinis constituere suppositum incommunicabile, non solum respectu personæ relatiuè oppositæ, sed etiam respectu personæ non relatiuè oppositæ, & non possit ratio aliqua absoluta constituere suppositum incommunicabile respectu cuiuscunque personæ. Nam quòd de facto suppositum Diuinum constituatur incommunicabile personæ relatiuè oppositæ non tollitur, quin re ipsa constituatur incommunicabile etiam alteri personæ non relatiuè oppositæ; ergo ex conceptu suo non repugnat, ut possit suppositum Diuinum constitui incommunicabile per proprietatem absolutam. Confirmatur, quia posset à persona Patris auferri respectus ad Filium, & relinqui sola ratio per quam hypostaticè opponitur Spiritui sancto: sed in tali casu persona Patris maneret constituta in ratione personæ distinctæ à persona Spiritus Sancti, & non per proprietatem relatiuam, cum illa supponeretur iam sublata.

39. Ad propositam difficultatem Respondeo, magnum esse discrimen inter perfectionem diuinam absolutam & respectiuam: quia perfectio absoluta, cum ex conceptu suo dicat perfectionem simpliciter simplicem, & infinitam in omni genere, nullam ex natura rei distinctionem admittere potest à quacunque alia perfectione, nam hoc ipso non esset infinita simpliciter, & in omni genere. At verò perfectio respectiua, cum ex suo conceptu quidditatiuo non dicat perfectionem simpliciter infinitam & in omni genere, sed in vno dumtaxat; Paternitas enim solum dicit perfectionem infinitam in genere paternitatis, filio in genere filiationis, spiratio in genere passiuæ processionis; non solum admittit realem distinctionem à sua opposita correlatione, passiuæ origine, & termino productio formaliter; sed etiam ab opposita correlatione passiuæ origine, & termino productio radicaliter; quia hoc non pugnat cum natura ipsa perfectionis respectiuæ, limitatæ ad vnum tantum genus perfectionis. Ergo quamuis paternitas & filio non re-

Boetius.
Anselmus.

spiciat spirationem passiuam, vt oppositam correlationem, vt originem passiuam, & terminum productum formaliter; (nam sub hac ratione formali ista respiciuntur tantum à spiratione actiua, siue à Patre & Filio, vt spiratore formaliter,) tamen respicit illa radicaliter, & vt principium *Quod*. Quoniam paternitas & filiatio, quæ paternitas & filiatio Diuina est, essentialiter exigunt respicere radicaliter, & vt principium *Quod* media spiratione actiua, vt principio *Quo* Spiritus sancti processionem, atque adeo ab illa realiter distinguui. Vnde sola radicalis oppositio facit in Diuinis, vt vna relatio realiter distinguui possit ab alia.

40. Constat autem hæc radicalis oppositio, vt tale suppositum essentialiter exigat proximum principium productiuum talis termini, & præterea vt sit illi hypostaticum complementum ad talem terminum producendum. Sic Pater & Filius, vt talia supposita sunt, essentialiter exigunt proximam vim productiuam Spiritus sancti; suntque hypostaticum complementum ad huiusmodi terminum producendum. Defectu huius radicalis oppositionis spiratio actiua non distinguitur à Patre & Filio, quia nec Pater exigit illam, vt proximam vim productiuam Filij, nec contra ipsa spiratio actiua exigit paternitatem, vt hypostaticum complementum ad producendum Filium. Siquidem Pater supponitur completè constitutus tam in virtute producendi, quam in ratione subsistendi in ordine ad Filium per solam paternitatem. Defectu eiusdem radicalis oppositionis Filius non distingueretur à Spiritu sancto, in casu quo illum non produceret: quia si illum non produceret, non exigeret spirationem actiuam, vt proximam vim illum producendi, mediante qua illi opponeretur, vt formale correlatiuum.

41. Ex dictis manet soluta proposita difficultas. Solum superest respondendum ad vltimam confirmationem. Ad quam dico, in ea hypothesi, in qua ratio respectiua auferretur à Paternitate, eo ipso destructum iri perfectionem respectiuam, quæ sola est capax radicalis oppositionis, propter limitationem ad ad vnum tantum genus perfectionis. Nam in eo casu perfectio respectiua paternitatis, eo ipso, quo ab illa auferretur respectus ad Filium, euaderet perfectio absoluta, ac proinde incapax radicalis oppositionis ad personam Spiritus sancti. Nam eo ipso tunc fieret perfectio infinita & illimitata in omni genere; atque adeo cum nulla alia perfectione posset habere oppositionem. Ad rationes oppositæ sententiæ respondebimus sectione sequenti.

SECTIO III.

Sub quaratione Diuina relationes constituent personarum.

42. **R**atio dubitandi est, quia relatio paternitatis supponit personam Pa-

tris iam constitutam: igitur non potest ipsam constituere. Consequentia patet, quia nullum posterius constituere potest suum prius. Antecedens probatur, quia relatio paternitatis consequitur actionem generationis. Generatio autem supponit personam ad generandum constitutam. Quæ difficultas solum militat in persona Patris, nam reliquæ personæ non præcedunt, sed consequuntur originem, ad quam consequitur relatio ipsa personalis, vt immediatus terminus ipsius. Propter hanc difficultatem variant Scholastici in assignanda proxima & formali ratione, sub qua Diuinæ relationes personarum constituunt.

43. PRIMA sententia est Bonauenturæ in 1. dist. 26. q. 3. affirmantis, Diuinæ personarum constitui & distinguui relationibus sub ratione originis. Fundamentum est, quia circumscripta origine, impossibile est in Diuinis intelligere personarum pluralitatem; quia licet in Deo idem sit originari, & ad alium referri: id tamen quod formaliter constituit personarum, est origo. Antecedens probatur, quia sublata origine per intellectum, tollitur relatio in origine fundata; contra verò sublata relatione, non necessario tollitur origo: igitur origo, non relatio formaliter constituit personarum Diuinæ.

44. Hanc sententiam impugnat S. Doctor 1. p. qu. 40. art. 2. hoc vnicò fundamento, quia principium constitutis concipi debet vt intrinsecum & permanens in re ipsa constituta, cum debeat concipi vt forma dans esse rei constitutæ. Origine autem non concipitur vt ratio intrinseca & permanens in re ipsa originante, vel originata; sed vel tanquam via egrediens ab originante, si sit actiua, vel tanquam via ad originatum, si sit passiuam. Ceterum negari non potest, per origines, tanquam à posteriori argui distinctionem personarum. In quo sensu interdum Patres docent, personarum Diuinarum distinguui per origines, hoc est à posteriori & quoad nos.

45. SECUNDA sententia est Caietani 1. p. qu. 40. art. 4. afferentis, personam Patris constitui formaliter sub expressa ratione paternitatis, vt concepta, non vt exercita; quia vt concepta præcedit generationem, vt exercita verò subsequitur. Hoc modo saluat, quo pacto eadem relatio personam constituat & referat: constituit, quatenus in esse hypostatico relatiuo ordine rationis præcedit generationem; refert, quatenus in esse relatiuo generationem exercitè subsequitur. Est autem relatio vt concepta & exercita in doctrina Caietani eadem forma indiuidualis atoma, importata secundum duplicem modum significandi diuersum & secundum esse constitutiuum personæ, & secundum esse relatiuum eiusdem, ita vt vtrumque præstet relatio ipsa formaliter, vnum vt concepta ante generationem in esse relatiuo hypostatico, alterum vt exercita post generationem in esse relatiuo exercitè.

46. Sed contra hanc sententiam Caietani primò: quoniam formam exercere suum a-

Scholastici variant.

Bonauent.

S. Thomas hanc opinionem impugnat.

Caietanus.

atum

ctum circa aliud, nil aliud est, quam conferre illi suum effectum formalem, sicut albedinem exercere suum proprium actum circa subiectum, est illud reddere formaliter album: sed effectus formalis relationis, ut relatio est, est constituere aliquid formaliter relatum. Implicat igitur concipere paternitatem constituere personam Patris; sub expressa ratione paternitatis, & illam ad Filium non referre, cum hic sit formalis effectus ipsius, quem non potest non exercere in supposito, quod intrinsece & formaliter constituit.

47. Secundò. Relatio ut concepta denominatur talis ab intellectu concipiente, & solum differt à seipsa ut exercita, sicut res in se ipsa existens, & ut terminus creatæ cognitionis. Sed relatio non constituit hypostaticam Divinam, quatenus terminus est nostræ cognitionis; sed quia talis est in seipsa à parte rei independentem à nostra conceptione; non igitur ut concepta, sed ut exercita personam constituit. Confirmatur, nam si intellectus vere concipit id, quod à parte rei personam Patris constituit, sicut illa est paternitas secundum esse relatum paternitatis, à parte rei existens, ita secundum illud idem esse concipi debet personam constituere. Implicat autem secundum esse relatum paternitatis personam constituere, & secundum tale esse eandem personam non referre; quia talis constitutio fit secundum propriam differentiam paternitatis, quæ formaliter includit esse ad Filium. Ergo implicat personam Patris formaliter constitui paternitate, & illam ad Filium actu non referri; sicut implicat formam esse in subiecto, & illi suum effectum formalem non tribuere.

Capreolus.
Ferrariensis.

48. TERTIA sententia. Est Capreoli in 1. dist. 26. q. 1. a. 2. Ferrariensis 4. contra gentes c. 26. §. penult. aientium, relationem Divinam constituere personam Patris non sub expressa ratione relationis, sed formæ subsistentis incommunicabilis, sub qua ratione præcedit generationem, & nullum includit respectum ad correlativum, quia ut sic concipitur ut quid absolutum abstrahens ab ordine ad terminum. Addit Ferrariens. Personam Patris ante originem constitui quidem in esse hypostatico subsistente, nondum tamen distinguere à Filio, quia à Filio non distinguitur, nisi per rationem relatiue oppositam, quæ est ipsa Paternitas sub expressa ratione paternitatis originem consequentis.

49. Fundamentum huius opinionis est, quia cum in Divinis nulla sit distinctio ex natura rei inter absolutum & respectivum, sed sola ratione, quæ eandem rem simplicissimam concipit ut absolutam, quatenus præstat munus formæ absolutæ; eandem concipit ut relativam, quatenus exercet munus formæ relatiuæ; potest intellectus eandem perfectionem relativam concipere sub ratione absoluta, quatenus præstat munus formæ hypostaticæ, eandem concipere potest sub expressa ratione relatiuæ, quatenus exercet munus referendi. Nam sicut vera est hæc perfectio in re-

latione Divina, eaque ex natura sua non postulat concipi respectivo conceptu, sed absolute; ita poterit sub tali ratione formali concipi conceptu absolute, cui correspondeat perfectio à parte rei quidem respectiva, exercens tamen munus perfectionis absolute, proinde conceptibilis conceptu absolute. Tum quia talis perfectio in creaturis, per ordinem ad quas illa concipitur in Deo distincta, absoluta est. Tum demum quia constituere personam subsistentem, formaliter est constituere aliquid ad se, non ad aliud.

50. Hanc sententiam impugnant Scotus in 1. distinct. 28. quæst. 3. & Durandus distinct. 26. quæst. 1. Summa impugnationis est. Quoniam aut ratio illa hypostatica constitutiva primæ personæ, est absoluta, aut respectiva, aut abstrahens ab utroque. Si absoluta; ergo constituitur proprietate absoluta, quod est contra Concilia & Patres, & Authores ipsos, quos impugnamus. Si respectiva; ergo relatio ut relatio est formaliter, constituit. Abstrahere autem ab absolute & respectivo non potest: tum quia, cum ratio illa singularis sit & individua, determinata ad hanc personam particularem, non poterit ab absolute & respectivo abstrahere. Tum quia nequit forma constituens ab ea formalitate abstrahere, quam essentialiter postulat constitutum ipsum. Sed persona Divina, ut constituta proprietate personali essentialiter postulat oppositionem & incommunicabilitatem ad reliquas personas; quæ oppositio & incommunicabilitas non habetur, nisi per conceptum ipsum, ut formaliter relatum. Ergo relatio, ut constitutiva personæ Divinæ, abstrahere non potest à conceptu & formalitate relatiuæ.

Scotus &
Durandus
illam impu-
gnant.

Concilia &
Patres.

51. Confirmatur, quia vel ratio illa constitutiva primæ personæ, per intellectum præcisa à relatione, est respectiva, vel absoluta. Si respectiva; ergo formaliter constituit, ut relatio. Si absoluta; ergo pertinet ad essentiam; quia quidquid relatum non est, ad essentiam spectat: ac proinde non potest sub hac ratione præcisa personam constituere, quia persona non constituitur, nisi per rationem incommunicabilem: nulla autem ratio absoluta in Deo incommunicabilis est. Neque hic valet distinctio eorum, qui dicunt, relationem, ut relatio est *specificativè*, non *reduplicativè*, personam constituere. Nam constituere, ut relatio est *reduplicativè*, est constituere secundum propriam differentiam relationis. Constituere autem, ut relatio est *specificativè*, est constituere secundum rationem genericam abstrahentem ab absolute & respectivo: atqui probatum est, illam non posse personam constituere secundum rationem genericam, ab absolute & respectivo abstrahentem: ergo non potest, nisi ut relatio *reduplicativè* personam constituere.

52. Falsum etiam est, quod Ferrariensis addit, personam Patris solum constitui in esse hypostatico ante originem, non autem distinguere

Ferrariensis.

stingui

tingui à Filio, nisi post originem per relationem ipsam paternitatis: tum quia in Diuinis eadem est ratio constitutiua personæ, & distinctiua eiusdem ab omni alia. Tum quia persona Patris non solum distinguitur à Filio in esse relatiuo, sed etiam in esse productiuo, quod habet ante originem; cum non minus implicet, eandem personam se ipsam producere, quam ad seipsam referri.

Ferrariensis

53. Demum falsum est, quod idem Ferrariensis ibidem docet, §. *Attendendum tertio*, nempe relationem Diuinam non constituere personam, vt relatio est ratione ab essentia distincta, sed ratione ipsius essentie, cum qua identificatur, & ex qua habet, vt subsistat; & tantum ex propria ratione habere, vt constituat personam in esse incommunicabili, & distincto à ceteris personis: falsum, inquam, est, quia personæ Diuinæ non solum in esse incommunicabilis, sed etiam in esse suppositi subsistentis distinguuntur inter se: alioqui non essent tres subsistentiæ relatiuæ, contra Concilia & Patres, in Deo. Confirmatur, quia iuxta Conciliorum & Patrum doctrinam, vnio hypostatica facta est in subsistentia, & non in natura Verbi. Ergo Verbum habet peculiarem subsistentiam, ratione condistinctam ab ipsa natura Verbi, per quam subsistentiam Verbum immediate vnitum est naturæ humanæ. Atqui hæc subsistentia propria Verbi, alia esse non potest, quam relatio; cum nihil possit habere Verbum, vt condistinctum à natura communi, nisi relationem.

Contra Concilia & Patres.

54. Ad fundamentum relatæ sententiæ nego, rationem illam constitutiua personæ Diuinæ natura sua postulare, vt à nobis concipiatur conceptu absoluto. Etenim cum illa constituat personam incommunicabilem, persona autem Diuina incommunicabilis esse non possit, nisi relatione, natura sua postulat concipi conceptu relatiuo. Falsum autem est, relationem Diuinam constituere aliquid ad se, cum constituat personam, quæ essentialiter est ad alterum. Quod si ad se, dicat non purum respectum ad terminum, sed substantialem constitutionem personæ, vltro concedo, illam constituere aliquid ad se: nego tamen id esse munus solius formæ absolutæ, nam hæc ipsa constitutio personæ est ad alterum: vt constat de relatione transcendentali creata, quæ non abstrahit à respectu ad terminum. Nec est eadem ratio de persona creata, quæ quia incommunicabilis est, non propter relatiuam oppositionem, sed propter limitationem, conceptibilis est conceptu absoluto. Vnde quamuis ad instar huius in personis Diuinis distingui possit ratio constituens & ratio referens; non tamen potest ad instar huius illa concipi conceptu absoluto, quia hoc inuoluit limitationem in ipsa ratione concepta. In Deo autem non solum repugnat ratio limitationis in re ipsa, sed etiam in ipso conceptu obiectiuo, quia non debemus in Deo concipere aliter, atque perfectiones ipsæ isti Deo existentes concipi postulant. Confirmatur, quia propterea non admittimus in Deo

compositionem metaphysicam, ne admittamus huiusmodi conceptus & rationes obiectiuè limitatas, quas compositio ipsa Metaphysica essentialiter inuoluit.

55. QUARTA sententia est Durandi in 1. dilt. 26. & 27. q. 1. Gabr. q. 1. affirmantium, personas diuinas constitui relationibus, vt relationes sunt formaliter. Quam sententiā etiam docuit Scotus, quilibet in primo loco citato opinionem Ioannis de Ripa, vt probabilem defendat, & cum eo etiam præcatus Palatius, tamen distinctione 28. & quolibeto 4. ad argumentum principale, sequitur hanc, quam etiam sequitur Palatius, & cum eo multi recentiores. Pro qua suppono, dupliciter nos posse de constitutione Diuinarum personarum loqui. Vno modo, prout est in se, alio modo, prout à nobis concipitur. Et hoc dupliciter, vel conceptu distincto, & adequato exprimente rem, vt est in se, aut confuso & inadæquato.

Durandus, Gabriel.

Scotus, Io. de Ripa, Palatius.

56. DICO 1. Personæ Diuinæ re ipsa constituuntur relatione, vt relatio est formaliter. Fundamentum est, quia per id à parte rei relatio personas diuinas formaliter constituit, per quod est incommunicabilis: est autem incommunicabilis vt relatio: ergo vt relatio formaliter constituit. Maior constat, nam de ratione personæ est incommunicabilitas. Minor probatur, quia relatio est incommunicabilis formaliter vt opposita: opponitur autem formaliter vt relatio: ergo vt relatio formaliter est incommunicabilis. Confirmatur, quia si non constitueret vt relatio formaliter, sed sub alia formalitate; aut ista formalitas esset absoluta, aut relatiua: si relatiua; ergo constituit vt relatio formaliter: si absoluta; ergo hæc sententia non discrepat à sententiā supra impugnata de constitutione personarum per proprietates absolutas. Nam ad hoc vt personæ Diuinæ dicantur constitui formalitate absoluta, non est necesse, vt talis formalitas à parte rei sit distincta à formalitate relatiua; sed sufficit, si sola ratione ratiocinata ab illa distinguatur. Sicut eadem distinctio rationis sufficit, vt persona Diuina dicatur constitui relatione, & non essentia.

57. Hinc reiecta manet sententia quorundam Thomistarum asserentium, personas Diuinas constitui per relationes secundum esse *In*, non autem secundum esse *Ad*. Nam si à relatione præscindatur esse *Ad*, tollitur propria differentia relationis, & solum relinquitur id, quod illi commune est cum reliquis entibus absolutis. Vnde non constitueret, secundum formalitatem relationis.

Thomista.

58. DICES. Pater paternitate non solum constituitur persona incommunicabilis Filio, cui relatiuè opponitur, sed etiam Spiritui sancto, cui relatiuè non opponitur. Similiter Filius filiatione constituitur persona incommunicabilis non solum Patri, cui relatiuè opponitur, sed etiam Spiritui sancto, cui relatiuè non opponitur. Ergo persona Diuina non constituitur relatione, vt relatio est formaliter; siquidem Pater & Filius constituuntur, vt

Personæ

Personæ distinctæ & incommunicabiles Spiritui sancto per paternitatem & filiationem, per quas non opponuntur formaliter Spiritui sancto. Resp. Ex disputatis sectione præcedente, Patrem & Filium constitui distinctas personas à Spiritu sancto Paternitate & filiatione, quatenus radicaliter opponuntur Spiritui sancto.

59. Urgebis. Vel ista radicalis oppositio est de se sufficiens ad constituendam, & distinguendam vnam personam Divinam ab alia, vel non: si non est sufficiens; ergo non poterit per illam Pater & Filius sufficienter distinguì à Spiritu sancto. Si est sufficiens; ergo non est semper necessaria formalis oppositio ad constituendas, & distinguendas personas Divinas. Vnde poterunt personæ Divinæ sufficienter constitui, & distinguì per solam oppositionem radicalem, atque adeo per proprietates absolutas, radicaliter tantum oppositas. Resp. Iuxta superius conclusa, radicalem oppositionem relativam esse quidem sufficientem ad constituendas, & distinguendas personas Divinas, supposita tamen formali oppositione relativa earum; non esse autem sufficientem, nulla supposita formali oppositione relativa earundem. Cuius ratio est, quia radicalis oppositio supponit aliam formalitatem priorem in ipsa persona Divina, in qua talis oppositio radicalis fundatur. Vnde vel illa erit absoluta, vel respectiva: si absoluta, implicat per illam constitui personam Divinam, cum omnis perfectio absoluta in Divinis sit illimitata in omni genere perfectionis, atque adeo nulli alteri opposita & incommunicabilis. Si respectiva, rursus illa non poterit esse respectiva radicaliter, ne procedatur in infinitum: ergo erit respectiva formaliter. Omnis autem perfectio respectiva formaliter, essentialiter limitatur propter formalem oppositionem ad certum genus perfectionis; nam saltem limitatur ad non includendam oppositam correlationem, à qua essentialiter distinguitur. Porro perfectioni essentialiter limitatæ ad certum genus non repugnat radicalis oppositio, per quam opponitur & distinguitur ab alia perfectione, etiam radicaliter opposita & distincta. Repugnat autem perfectioni illimitatæ in omni genere. Nam hoc ipso, quod supponitur illimitata in omni genere, non potest ullam à se excludere, ac proinde opponi & distinguì nequit. Contrà verò perfectio, quæ suapte natura supponitur limitata ad certum genus, non solum potest distinguì & opponi perfectioni, cui tantum formaliter, sed etiam cui radicaliter opponitur.

60. Instabis. Ergo poterit filiatio Divina non modò distinguere Filium à Patre, sed etiam à Spiritu sancto, etiam si illum per impossibile non produceret. Imò posito quòd filiatio per formalem oppositionem ad Patrem limitaretur ad certum genus perfectionis, non repugnaret, illum opponi Spiritui sancto per radicalem oppositionem in ratione personæ incommunicabiliter tantum subsistentis. Respondeo. Nego consequentiam. Nam in eo

casu neque radicaliter filiatio opponeretur spirationi passivæ. Sicut, quia neque radicaliter spiratio activa opponitur paternitati & filiationi, à neutra distinguitur, sed cum utraque identificatur. Nec sat est dicere, in eo casu fore radicalem oppositionem inter filiationem & spirationem passivam in ratione personæ incommunicabiliter subsistentis; quia cum de ratione personalitatis sit incommunicabilitas, hoc ipso quòd tunc filiatio constitueret personam Filij, redderet illam incommunicabilem Spiritui sancto. Non, inquam, hoc sat est dicere, quia incommunicabilitas supponit in persona Divina rationem aliquam oppositam, in qua proximè fundetur: nam ideo est incommunicabilis, quia opposita; non contrà, ideo opposita, quia incommunicabilis. Cum igitur in eo casu nulla supponeretur oppositio in filiatione respectu spirationis passivæ, in qua proximè fundari posset incommunicabilitas ipsa personalitatis Filij respectu Spiritus sancti, non posset in eo casu Filius distinguì personaliter à Spiritu sancto; nec sufficeret formalis oppositio, quæ in filiatione supponeretur respectu Patris: nam hæc esset remota, & insufficiens ad fundandam proximam incommunicabilitatem, quam Filius deberet habere respectu Spiritus sancti. Sicut nec de facto sufficit remota oppositio formalis, quam habet paternitas respectu Filij ad hoc, ut spiratio activa mediante paternitate opponatur filiationi.

61. Dico 2. Relatio non constituit personam Divinam, ut transcendentalis tantum nec ut prædicamentalis tantum; sed ut transcendentalis & prædicamentalis simul, exclusis imperfectionibus; quæ in utraque relatione creata reperiri possunt. Explico. Relatio Divina etsi prædicamentalis propriè non sit, cum nec prædicamento claudatur, nec ut accidens adveniat personæ completè constitutæ, ut adveniunt relationes prædicamentales suppositis creatis perfectè constitutis, verumtamen in se vna claudit quiddam perfectionis est tam in relatione prædicamentali, (hoc autem est actu respicere terminum existentem, & simul duratione, natura, & cognitione esse cum sua opposita correlatione) quàm in relatione transcendentali, quod est non tantum actu respicere terminum, sed aliquod etiam munus exercere circa illum. Assertionem sic explicatam probo. Relatio Divina non solum refert actu personam ad terminum quidditativè existentem, quæ simul duratione, natura, & cognitione est cum illo; sed etiam constituit personam, quam actu refert, in ratione suppositi perfectè subsistentis, & secundariè producendum. Priora sunt munia relationis prædicamentalis, posteriora verò transcendentalis. Igitur relatio non constituit personam Divinam, ut prædicamentalis tantum, neque ut transcendentalis tantum, sed ut prædicamentalis & transcendentalis simul. Minorem suppono ex Philosophia. Maior constat ex dictis, & ex dicendis ampliùs.

62. Dico 3. Personæ Divinæ re ipsa non

solum

solum constituuntur relationibus, sed etiam originibus, quatenus origines sumuntur productionibus vel actiuis principiorum producentium, vel passiuis terminorum productorum. Assertio probatur primò à posteriori. Nam alioqui origines non essent perfectiones quidditatiuæ, sed accidentales personis Diuinis. Nam quidquid est extra constitutionem personæ, accidentale est: Ergo si origines à parte rei essent extra constitutionem Diuinarum personarum, essent illis accidentales, quia aduenirent illis completè constitutis in esse personali. Probatur secundò à priori. Persona Diuina non solum in esse naturæ, sed etiam in esse personæ debet esse actualissima: non esset autè actualissima, si in suo quidditatio conceptu personali originem non includeret: ergo. Maior constat, nam persona Diuina est actus purissimus: ergo quidditatiuè & formaliter includere debet omnem perfectionem sibi compossibilem. Minor probatur, quia si in quidditatio conceptu personali persona diuina non includeret originem, non esset actiua omni perfectione sibi possibili; atque adeo in esse personæ non esset actualissima, cum posset actuari ulteriori formalitate & perfectione sibi debita.

63. Cæterum diuerso modo personam diuinam constituit origo passiuæ, atque illam constituit origo actiuæ. Nam origo actiuæ constituit personam in ratione actus producentis, vnde supponit illam constitutam in ratione productiui. Origo verò passiuæ partim est via, & tendentia ad constitutionem personalem in esse formato & perfecto; partim, vt perfectio quadam perseverans, constituit personam in esse producto, actu respiciente principium producentis.

64. Dico quartò. Si personæ diuinæ adæquatè & distinctè concipiantur, concipi debent conceptu relatiuo, non absoluto. Fundamentum est, quia conceptui adæquato & distincto correspondet res prout est in se ipsa: sed diuinæ personæ re ipsa constituuntur relatione, vt relatio est, vt suprà probatum est: ergo vt tales concipi debent, si adæquatè & distinctè concipiantur.

65. Dico quintò. Quamuis conceptu confuso & inadæquato personæ diuinæ non concipiantur sub expressa ratione relatiua, non tamen concipi possunt sub expressa ratione absoluta, sed sub præcisiua dumtaxat ratione subsistentis incommunicabiliter. Prima pars assertionis probatur, quia conceptu confuso non concipimus diuinas personas prout sunt in se, sed per analogiam ad personas creatas: ergo vt sic non concipimus illas sub expressa ratione relatiua. Antecedens probatur, nam ratio, sub qua illas expressè concipimus, est analogicè eadem, qua constituuntur personæ creatæ, ad instar quarum concipimus increatas: sed hæc non est relatiua: ergo.

66. Dices. Etsi ratio, sub qua personas

diuinas concipimus, sit subsistentia creata, per cuius speciem concipimus personas increatas; tamen ratio, quam sub illa concipimus, est subsistentia increata, quæ relatiua est. Respondeo. Concedo rationem, quæ vltimò terminat conceptum nostrum, esse ipsam subsistentiam increatam relatiuam; non tamen sub expressa ratione relationis, quia sub eantantum ratione expressa terminat, sub qua immediatè representatur per speciem desumptam ex persona creata.

67. SECVNDA pars assertionis probatur, nam alioqui talis conceptio esset falsa, quia exprimeret rem sub opposita ratione, qua est in se. Nam licet conceptus confusus, & inadæquatus non exprimat rem secundum adæquatam perfectionem, quam habet; non tamen illam exprimere debet secundum diuersam perfectionem ab ea, quam in se habet. Alioqui non solum talis conceptus non adæquaretur, sed etiam difformaretur obiecto à parte rei existenti. Vnde non tantum esset negatiuè imperfectus, sed etiam positiuè falsus. Nam prior conceptio licet non exprimat totam perfectionem obiecti, falsa tamen non est; quia quod exprimit, in re ipsa est, quamuis non id tantum, quod conceptio ipsa exprimit. Posterior verò falsa est, quia exprimit obiectum aliter, atque in seipso est. Cum igitur personæ diuinæ re ipsa constituantur perfectione relatiua, non possunt vero conceptu concipi, si concipiantur sub ratione absoluta; possunt tamen concipi conceptu præcisiuo sub ratione subsistentis incommunicabiliter; quia licet hæc perfectio à parte rei non præcindat à relatione, in re ipsa tamen est, ac proinde conceptio illam exprimens falsa non est, etsi non secundum totam perfectionem, quam re ipsa includit, illam exprimat.

68. Ad rationem dubitandi negò Antecedens. Non enim paternitas supponit personam Patris, sed constituit illam. Ad probationem nego paternitatem, quæ relatio est, re ipsa, sed tantum ratione & modo concipiendi nostro generationem consequi. Constat, quia paternitas est prima relatio competens Deo ante omnem originem: ergo non potest re ipsa generationem consequi: nam omnis realis consecutio fit media aliqua origine. Ergo si paternitas re ipsa generationem consequeretur, fieret media generatione, tanquam origine. Consequitur autem paternitas generationis actum secundum rationem, quæ assueta concipere increata ad instar creatorum, primò concipit illam, vt constituentem personam sub ratione subsistentis incommunicabiliter, abstrahente à relatiuo & absoluto: secundò sub ratione generantis; tertio sub ratione referentis ad Filium iam productum. Quæ tres rationes sunt quidem in diuina paternitate, sine vlla tamen prioritate, aut posterioritate actuali, sed tantum virtuali seu fundamentali inadæquata. Quia vbi nulla est actualis distinctio, nulla esse potest prioritas & posterioritas. Nam

omnis

omnis realis prioritas importat realem distinctionem à suo posteriori. Quo fit, ut eadem paternitas re ipsa constituat, originet, & referat. Neque prout constituit, diuersa est à se ipsa, prout originat, & refert, nisi penes connotata. Nam prout constituit, dicit tantum personam constitutam; prout originat, includit actum essentialem, connotando terminum in produci; prout refert, explicite dicit terminum productum, ad quem refert. Quia igitur in creatis constitutio personæ præcedit originem, & origo relationem, in intellectu nostro, qui ista concipit ad instar rerum creatarum, constitutio personæ in Diuinis præcedit originem, & origo relationem.

69. Atque in hac prioritate & posterioritate in concipiendo fundatur prioritas & posteritas in significando, quæ immediate consequitur prioritatem & posterioritatem in concipiendo. Vnde verè dicimus: Ideo Pater refertur, quia generat; ideo generat, quia supponitur constitutus ad generandum: sunt enim istæ causales veræ: tum quia conformantur modo nostro concipiendi, fundato in rebus creatis, ad instar quarum Diuina concipimus. Tum propter ipsas perfectiones Diuinas à parte rei existentes, quæ licet in se ipsis non existant cum ea prioritate & posterioritate actuali, cum qua enunciantur; existunt tamen cum prioritate & posterioritate virtuali; quæ in hoc consistit, ut si hæ rationes distinguerentur in Diuina relatione, prior esset ratio constituens quàm originans, & originans, quàm referens.

70. Cæterum si Diuina personalitas concipiatur, ut ipsa exigit concipi, concipi debet, ut quidditatiuè includens omnes has tres formalitates, nempe subsistentiæ incommunicabilis, originis sue actiue in persona producente, sue passiue in persona producta, & actualis referentiæ ad terminum relationis oppositum. Vnaquæque enim relatio Diuina personalis, quæ Diuina est, essentialiter includit omnes istas perfectiones: quia ut Diuina concipienda est omni perfectiori modo, quo concipi potest: atqui perfectiori modo concipitur, si concipiatur, ut essentialiter claudens intra suam quidditatem omnes istas formalitates, quàm si tantum identicè, & concomitanter includat. Quo fit, ut quando concipitur Diuina personalitas secundum vnam tantum formalitatem, non concipiatur adæquatè, & perfectè secundum omnem perfectionem, quam quidditatiuè includit, sed tantum inadæquatè, & imperfectè.

71. Dices. Pater re ipsa est prior origine Filio: ergo non potest re ipsa simul esse cum Filio; esset autem re ipsa simul cum Filio, si in ratione personæ constitueretur paternitate, quia paternitas essentialiter postulat existentiam Filij, cum sit actualis respectus ad illum. Respondeo. Concedo consequentiam de similitudine originis; implicat

namque, Patrem priorem esse origine Filio, & simul origine cum illo: nego tamen consequentiam de similitudine durationis, & naturæ, quia non repugnat, Patrem priorem esse origine, & simul duratione, & naturâ cum Filio; ut patet in rebus creatis, in quibus causa est prior origine suo effectu, cum quo tamen potest esse simul duratione. Ratio est, quia istæ prioritates & posterioritates sunt diuersæ rationis; & prioritas vnius non destruit posterioritatem alterius, & contrâ. Nam prioritas originis solum postulat, ut vnum sit principium alterius, cui tantum repugnat posterioritas originis, quæ est posterioritas eiusdem ordinis & rationis: Similitudo verò durationis solum postulat similitudinem existentiæ in eadem duratione, cui tantum repugnat prioritas & posterioritas in eodem genere. Non ergo repugnat, Deum Patrem esse priorem origine Filio, & simul duratione, & naturâ cum illo. Quia licet Filius sit à Patre, in nullo tamen signo existit Pater, in quo non existat Filius. Et consequenter nullum est signum, in quo Pater sit constitutus paternitate, & non respiciat Filium actu existentem. Vnde cum dicitur, Pater ut prior origine non habet Filium productum, sed producendum: ergo ut prior origine non habet terminum præsentem, ad quem referatur, sed futurum, ad quem non refertur, sed referetur: nego antecedens: nam in eo prioritas originis confunditur cum prioritate durationis. Præsens enim & futurum important prioritatem & posterioritatem durationis; quæ cum prioritate & posterioritate originis non necessariò conueniunt, quia potest principium in eo signo durationis, in quo existit, producere suum terminum, atque adeo in omni signo durationis respicere illum, ut productum à se, & in nullo signo respicere illum, ut producendum. Tota igitur fallacia est, quia quod est prius tantum origine, concipimus ut prius etiam duratione. Vnde in signo, in quo Patrem concipimus priorem origine Filio, nondum concipimus Filium productum, sed producendum in posteriori signo originis, ac si posterius signum originis Filij esset signum durationis: quod falsum est, quia posterioritas originis non dicit, nisi esse ab alio, quod stare potest cum similitudine existendi in quouis signo cum illo. Vnde modus imperfectè concipiendi noster applicatur rebus ipsis conceptis: ac proinde magna committitur fallacia, argumentando ab imperfecto modo concipiendi nostro ad modum existendi rerum.

72. Ad rationes verò oppositæ sententiæ sectionis præcedentis à Scoto adductas respondeo. Ad primam nego, relationem Diuinam non posse se ipsam referre, quia cum sit subsistens, non repugnat, ut se ipsam referat ad oppositum terminum: sicut relatio transcendentalis creata constituit essentiam, & simul se ipsam refert ad terminum possibilem.

*Augustin.
explicatur.*

Ad illud quod dicitur, omne relatiuum prius naturâ præsupponitur, quàm referatur, intelligendum est de relatiuo, quod denominatiue tantum, non essentialiter refertur. Nec mirum si relatio identitatis realis non est, quia illa nec supponit, nec secum affert distinctionem extremorum. Cæterum Augustinus explicandus est, ut tantum velit, hoc nomen *Persona*, quoad modum significandi, non quoad rem ipsam significatam, in Deo importare perfectionem absolutam, ut patebit textum legenti. Cuius ratio est; quia hoc nomen, *Persona*, desumptum est à personalitate creata, quæ importat perfectionem absolutam.

73. Ad secundam neganda est vniuersaliter maior. Nam licet illa vera sit de relationibus creatis, quæ distinctionem supponunt in rebus ipsis absolutis; falsa tamen est de increatis, quæ distinctionem non supponunt, nisi in relatiuis.

74. Ad tertiam concessa maiore de prioritate originis, distinguenda est minor. Nam si ea intelligatur de prioritate durationis, naturæ, vel cognitionis, vera est, non tamen contra nos, qui tantum in originante concedimus prioritatem originis, quæ stare potest cum simultate durationis, cognitionis, & naturæ cum termino originato. Si verò intelligatur de prioritate originis, falsa est, quia cum simultate relatiuorum stare potest prioritas originis in principio producente, & posterioritas in termino producto. Legendus est S. Thomas 1. p. q. 42. art. 6. ad 2. Syluius ibid.

*S. Thomas.
Syluius.*

75. Ad confirmationem nego. Patrem originare Filium, nil aliud esse, quàm Patrem habere Filium, ut correlatiuum sui; sed est habere illum per originem à se productum. Vnde assignata hypothesis destruit se ipsam, nempe quòd sola paternitas posita, & omnia alia actione circumscripta, ponenda esset Filiatio. Nam ex vna parte paternitas essentialiter postulat filiationem; ex alia verò parte Filius non nisi origine à Patre procedere potest. Igitur implicat in adiecto, quòd posita paternitate, & circumscripta actione generatiua, ponatur Filius. Nec repugnat, relatiuum producere suum correlatiuum; quia non repugnat, ut relatiua sint simul natura, duratione, & cognitione, & tamen vnum sit prius origine altero. Vnde etiam si non possit Pater non intelligi prior origine Filio, cum non possit intelligi, tanquam is, à quo Filius; tamen non potest non intelligi simul natura, duratione, & cognitione cum Filio, quia non potest non intelligi, ut correlatiuum Filij.

Aristoteles.

76. Ad quartum nego, relationem non posse esse terminum originis, præsertim si sit subsistens, qualis est relatio Diuina. Philosophus autem intelligendus est de relatione prædicamentali creata, quæ est purus respectus, nec per se primò ab agente intenta, sed consequitur ad productionem alicuius absoluti.

77. Ad quintam negandum est, eodem modo generans respicere genitum, ac spirans spiritum. Nam generans respicit genitum, ut simile similitudine naturali, & intentionali vi suæ processionis formalis. Spirans verò respicit spiritum, ut simile similitudine tantum naturali, quæ ad generationem intellectualem non sufficit. Et licet genitor non referatur ad genitum secundum id, quòd genitus assimilatur genitori, quia secundum id non opponitur; adhuc tamen diuerso modo genitor refertur ad genitum, ac spirans ad spiritum. Nam genitor refertur ad genitum, tanquam ad personam subsistentem, sibi adæquatè similem vi suæ processionis formalis. Demum productio non dicitur generatio, nisi ex termino formali. Cum igitur terminus formalis non sit relatio, sed natura, ex eatali vel tali modo communicata, sortitur rationem generationis. Ac proinde maior est ratio, cur potius vna, quàm alia productio, tendat ad productum per modum naturæ, etiam si vtraque terminetur ad relationem subsistentem, quia cum ipsa productione relationis essentialiter connectitur communicatio naturæ, quæ ut stat sub hoc vel illo modo communicationis, constituit productionem sub tali vel tali specie productionis.

78. Ad sextam nego, suppositum Diuinum re ipsa præcedere suam originem actiuam vel relationem, qua refertur ad productum, etiam si præcedat originem passiuam, & terminum à se productum, prioritate tantum originis, non autem naturæ, durationis, aut cognitionis. Vnde à parte rei non prius Pater est potens ad producendum, quàm actu producat: sicut non prius est potens ad intelligendum, quàm actu intelligat, quia in Diuinis posse & esse sunt idem. Quare illa causalis; *Ideo Pater producit, quia potens est ad producendum*; vera tantum est ex modo concipiendi nostro per analogiam ad creata, cum fundamento in re, modo suprâ explicato. Hinc tamen non sequitur, Filium præcedere suam generationem, quia licet sit simul naturâ, & cognitione cum Patre, qui prior est passiuæ generatione Filij; non tamen licet vnâ prioritatem ex alia inferre; cum prioritas generationis sit prioritas originis, quæ diuersæ rationis est à prioritate naturæ & cognitionis.

79. Ad septimum nego, paternitati non repugnare communicabilitatem. Ad primam probationem nego, paternitatem Diuinam non esse de se hanc & singularem: neque ad hoc requiritur infinitas: ut constet de supposito creato, quod quamuis finitum sit, singulare tamen est, & incommunicabile alteri supposito. Nam hoc ipso, quòd talis entitas est, singularis sit, necesse est; quanquam Diuina paternitas infinita est in genere paternitatis. Ad secundam probationem, nego consequentiam. Nam quamuis relationes Diuine æqualiter

sc

se habeant ad essentiam, non tamen æqualiter se habent inter se, quia inter se distinguuntur, & opponuntur suis proprijs rationibus formalibus, quarum vna potest esse communicabilis, altera incommunicabilis. Ad tertiam probationem distinguendum est. Nam vel ea hypothesi data, paternitas Diuina esset eiusdem rationis & naturæ, ac nunc est; & sic talis hypothesi se ipsam destrueret: nam ex eo quod esset subsistens incommunicabiliter, vt nunc est, esset incommunicabilis Spiritui sancto. Quotiescunque autem in hypothesi ponitur ratio aliqua destruens rationem formalem antecedentis positi, tunc ex oppositis in antecedente sequuntur opposita in consequente: vt si ponas, quod simul quis sit homo & leo, sequitur quod simul sit rationalis & irrationalis, proinde homo & non homo. Vel talis paternitas foret diuersæ rationis, ac nunc est, eò quod non esset incommunicabiliter subsistens, vt nunc est; & tunc nil mirum, si foret communicabilis, quoniam esset diuersæ rationis ac nunc est.

80. Ad octauum nego, relationem Diuinam non constituere vnum per se cum

essentia, etiamsi sit diuersi quasi generis ab essentia. Tum quia relatio Diuina est substantia, non accidens. Tum quia est perfectissime vnum cum essentia maiori vnitatem, quam quævis subsistentia creata cum sua natura. Vnde falsum est, magis per se esse vnum suppositum creatum, quam increatum; quia magis vnum dicitur, quod in sui constitutione minorem inuoluit distinctionem. Nec refert, quod illud constituatur ex rationibus formalibus magis diuersis, absoluto scilicet & respectiuo. Nam hæc diuersitas rationum formalium sicut non obstat vnitati, ita neque supposito per se vni; cū enim suppositum constare debeat natura & subsistentia incommunicabili, & in Diuinis nulla ratio, præter relationem, incommunicabilis esse possit, iure sequitur, suppositum Diuinum absoluto & respectiuo constituendum esse.

81. Ad nonum. Cū definitio illa communis sit personæ creatæ & increatæ, & creata non constituatur proprietate relationis, sed absoluta, non debuit per relationem dari, sed per aliquid relatiuum & absoluto commune.

DISPUTATIO XXI.

*An Persona Diuina præter proprias subsistentias relatiuas habeant
aliam subsistentiam absolutam communem
naturæ propriam.*

I. **R** I M A sententia affirmat. Est Scoti in 3. dist. 1. quæst. 2. §. ad questionem. Durandi quæst. 2. & 4. Capreoli qu. vnica, art. 3. Ad argumenta Durandi. Argentinæ in 1. dist. 26. qu. vnica, art. 4. ad 9. Caietani 1. p. q. 39. art. 4. §. ad euidenciam, & 3. p. q. 3. art. 2. & 3. Zumel 1. p. q. 30. art. 1. disput. vnica, concl. 1. Molinæ q. 29. art. 2. disp. 3. Suarez 3. p. disp. 13. sect. 1. & lib. 4. de Trinit. c. 11. Granadi 1. p. tomo 3. controuersia, 5. disp. 5. sect. 3. Verum hi authores ex diuerso procedunt fundamento. Etenim Durandus Capreolus, & alij, ad quos etiam inclinare videtur Scotus; supponunt in Deo vnum tantum subsistere absolutum, sicut & vnum esse, quo omnes Diuinæ personæ per se existunt & subsistunt, ita vt relationes non superaddant naturæ, nisi solam rationem incommunicabilitatis.

2. Fundamentum Durandi est, quia subsistere dicit perfectissimum modum essendi: perfectissimus autem modus essendi, est ad se, non ad aliud existere: sola autem natura Diuina facit existere ad se, non autem relatio, quæ tantum facit existere ad aliud. Ergo subsistere est solius naturæ Diuinæ. Confir-

mat id ipsum autoritate August. 7. de Trinit. c. 4. vbi, *Omnis, inquit, res ad se ipsam subsistit, quantum magis Deus?*

3. Reliqui verò authores supponentes, personas Diuinas subsistere proprijs subsistentijs relatiuis, vltèrius probant, admitendum esse aliud subsistere absolutum naturæ, ratione distinctum à triplici subsistere relatiuo personarum. Probant autem hoc primò autoritate Patrum, qui huiusmodi subsistere absolutum in Deo videntur admittere vltra subsistere relatiuum personarum. Nam primò Agatho in epistola, quæ habetur in 6. Synodo actione 4. *Confitemur, inquit, trium subsistentiarum, seu personarum vnā subsistentiam.* Secundò Hieronymus in epist. ad Damasum: *Natura, inquit, Dei id quod subsistit non habet aliunde, sed suum est.* Et ibidem vnā tantum concedit hypostasim in Deo. Sed hypostasis idem est quod subsistentia: ergo. Pro eodem facit Augustinus paulò antè citatus. Tertiò Cyrillus Alexandrinus & Anastasius in compendiaris fidei explicatione, quæ habetur tomo 4. Bibliothecæ: *Quid, aiunt, est Deus? res, quæ per se est, neque altero indiget ad hoc, vt ipsa subsistat.*

Augustin.

Agatho.
6 Synodus.

Hieronym.

Augustin.
Cyrillus.
Anastasius
Biblioth.
Patrum.

Scotus.
Durandus.
Capreolus.
Argentin.
Caietanus.
Zumel.
Molinæ.
Suarez.
Granadus.